

СЪЩНОСТ И ФУНКЦИИ НА ФИРМЕНИТЕ ФИНАНСИ И УПРАВЛЕНИЕ

ДОЦ. Д-Р НАДЯ МАРИНОВА

**НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ,
УЛ. „МОНТЕВИДЕО” 21, ГР.СОФИЯ, БЪЛГАРИЯ
ТЕЛЕФОН: 0897909707; E-MAIL: nmarinova@nbu.bg**

Резюме: Фирмите (акционерните дружества) са основна част от пазарната икономика. Функциите и методите за управление на финансите, прилагани от конкретен стопански субект, играят важна роля за функционирането му. Те зависят от много фактори, в това число и от неговите мащаби, по – големите стопански субекти се сблъскват с повече и по – сложни проблеми. Наложителната интерпретация на функциите позволява да се оформи логиката на плана за действие. Финансите на фирмата могат да бъдат определени като съвкупност на потоци от приход и разход на парични средства, за да бъде тя оптимална и да осигури реализацията на основните функции, се налага формирането на организационна структура за управление на финансите.

Ключови думи: финанси организационна структура стопански субект функции

JEL codes M: Business Administration and Business Economics;
Marketing, Accounting; Personnel Economics

В пазарната икономика, както показва световният опит, особена роля играят фирмите (акционерни дружества), чийто относителен дял в общия брой на икономическите субекти с различни форми на собственост може и да не е голям, но дялът им за формирането на брутния вътрешен продукт е достатъчно висок. Като специфична и приоритетна форма за управление на фирмения бизнес е характерен най-широк спектър от функции и методи за управление на финансите, поради което на тях се отделя особено внимание.

Техниката и методите за управление на финансите, прилагани от конкретен стопански субект, зависят от много фактори, в това число и от неговите мащаби. При анализирането на повечето от методите вниманието се акцентиран върху по-големите стопански субекти, при които управлението се сблъсква с повече и по-сложни проблеми, с присъщата им финансова основа. Такива са операциите с финансовите активи, необходимостта от избор на политика в сферата на дивидента, управлението на крупните инвестиционни проекти, оптимизацията на структурата на източниците на средства.

Съвременната теория за финансите е тясно свързана с теорията за фирмата, по отношение на която се смята, че нейното начало е положено в труда на Адам Смит (1723 – 1790г) „Богатството на народите“, в който той изследва съотношението между пазарната цена на продукта (по която той преминава от едни ръце в други) и така наричаната естествена цена (цената, определяна от разходите, необходими за производството на продукта). Основната идея на Смит е в това, че конкуренцията е тази, която изравнява пазарната и естествената цена.

Функционирането на всяка фирма неизбежно предполага нейното взаимодействие с различни пазарни субекти, на които фирмите осигуряват своите ресурси (производствени фактори) и

продават своята продукция (услуги). В преобладаващото мнозинство от случаите операциите на фирмите на всеки пазар се изразяват чрез финансови категории. Ето защо последните изследвания в рамките на икономическата теория предполагат интегрирането ѝ в единен, така наричан пълен модел, включващ три частни модела:

- първи, *финансов* (описващ политиката на фирмата по отношение на генерирането на необходимите ѝ фондове и положението на нейните ценни книжа на фондовия пазар);
- втори, *пазарен* (определяне на политиката на фирмата по отношение на цените и обема на производството на базата на търсенето и предлагането);
- трети, *разходен* (описание на политиката на фирмата по отношение на разходите на акумулираните пазарни инвестиции и физическите инвестиции).

Посочените модели са достатъчно условни, но без особено преувеличаване може да се твърди, че ключова роля играе финансовият компонент.

Фирмата, имайки определени производствени мощности, излиза със своята продукция на пазара. При това, цената (определена от пазара чрез механизма на търсенето и предлагането) и производството (определено от възможностите на пазара и мащабите на дейността на фирмата), като основни параметри, идентифицирани в теорията на фирмата, формират нейния общ доход. След покриване на общите разходи, свързани с производството и продажбата на продукцията, доходът се трансформира в печалба, част от която се изземва от собствениците (при акционерните фирми) във вид на дивидент, а останалата част се реинвестира в дейността на фирмата, т.е. за нарастване на производствените фактори. Намиращите се в разпореждане на

фирмата финансови ресурси се използват за развитие на материално-техническата база, за изследвания, за търсене и разработване на нови варианти за приложение на капитала и усъвършенстване на използваната техника и технологии, за организиране на нови производства и бизнес. Дивидентната политика, от своя страна, се явява един от най-важните фактори при оценката на фирмата на капиталовия пазар.

Механизмите на пазара определят: Кое е по изгодно за капитала - да се използва труда на слабо квалифицирани работници или да се инвестират средства за повишаване техническото ниво на производството? Какво направление по отношение на диверсификацията на дейността на използването на капитала е по-изгодно? Каква структура на капитала е по-оправдана?

Държавната политика, най-често задава ориентирите и ограниченията от концептуален характер, обаче в рамките на финансовото планиране ръководството на фирмата се опитва да изработи оптимална линия на поведение при наличието на съществуващи ограничения.

Към лицата, упълномощени да вземат решения от финансов характер, се отнасят, преди всичко, собствениците или топ-мениджърите, на които собствениците делегират част от своите пълномощия. Безусловно, те се ориентират от пазарната конюнктура, обаче последната дума за вземането на решения остава за тях, при което в повечето случаи далече не последна роля играе интуицията и неформалната информация, която притежават субектите на управлението.

Същността на финансите като един от най-важните компоненти на организационната структура и процеса на функционирането на социално-икономическата система на едно или друго ниво се

проявява чрез изпълняваните функции. По отношение на фирмата основни от тях са:

- *първо*, инвестиционно-разпределителната;
- *второ*, фондообразуващата;
- *трето*, доходоразпределителната;
- *четвърто*, осигуряващата;
- *пето*, контролната.

Тези функции играят принципно важна роля за функционирането на фирмата, тъй като тяхната наложителна интерпретация позволява да се оформи логиката на плана за действие, посоката на решението за следващите основни задачи, неизбежно възникващи в практиката:

Къде да се вложат наличните финансови ресурси?

Как да се формират източниците за финансиране?

Как да се удовлетворят собствениците на фирмата?

Как да се осигури ритмичността на текущата финансово-стопанска дейност?

Как да се осигури конкурентността на интересите на собствениците и на управленския персонал?

Доколко успешно всички агенти и техническия персонал изпълняват своите функции?

На пръв поглед изглежда, че *инвестиционно-разпределителната функция* на финансите в по-голяма степен е свойствена на държавните финанси, при които акумулираните парични средства се разпределят, основно, за нуждите на потреблението на всички членове на обществото и за финансиране на стратегически важни (в това число и социални) програми. Но тази функция има място за приложение и по отношение на стопанските субекти и се заключава в разпределянето на финансовите ресурси (като синоним на

съвкупния ресурсен потенциал) вътре във фирмата, спомагащо за най-ефективното им използване.

Същността на разпределителната функция коренно се променя в зависимост от типа на социално-икономическата система. Реализирането на тази функция в системата на държавните финанси и в системата на фирмените финанси съществено се различава по много критерии, параметри, способности за реализация и други. Например, ако на ниво държава разпределителната функция има императивен (нормативен) характер и не винаги изхожда от приоритета на икономическата ефективност, то по отношение на фирмата нейният характер е препоръчителен, а мотивите и реализацията са принципно други – изхождат от изискването за икономическа целесъобразност. В рамките на системата на фирменото управление разглежданата функция се проявява чрез разпределение на нейните ресурси, изхождайки от различната класификация на структурните подразделения на фирмата и/или видовете дейност и видовете активи.

Разпределението на съвкупния ресурсен потенциал на фирмата сред подразделенията (видовете дейности) в най-синтезиран вид се изразява чрез инвестиционната политика, когато относително по-голямо внимание се отделя на едно или друго подразделение, технологична линия и др. Основен критерий в този случай, като правило, е прогнозната рентабилност на инвестициите. Ако някое структурно подразделение „обещава“ доход, относително по-голям от средното ниво, то получава допълнителни финансови ресурси в рамките на инвестиционната програма. Въпреки това, при всеки случай, изхождайки от принципите за минимизиране на риска, при планирането и реализацията на инвестиционната програма е необходимо да се следва логиката на диверсификацията на

финансовата дейност, в съответствие с която не се препоръчва „всички яйца (ресурси) да се слагат в една кошница“.

Разпределителната функция на фирмените финанси, от позициите на структурата на техните активи, се проявява в стремежа да се оптимизира активната страна на баланса. Най-типичен пример за такава оптимизация е решаването на въпроса за величината на паричните средства, с които фирмата следва да разполага за нормална дейност. Не е изгодно да се държат в сметките на фирмата прекалено големи парични ресурси, тъй като там те не работят, както и да се допуска неоправдано малък остатък от парични средства, тъй като това може да доведе до нарушаване на платежната дисциплина и, като следствие, до загуби, усложняване на отношенията с доставчиците, загуба на репутация и т.н.

Фондообразуващата или дебитната функция на фирмените финанси се реализира в процеса на оптимизацията на дясната (т.е. дебитната, пасивната) страна в баланса. Всяка фирма се финансира от няколко източника:

- *първо*, от вноските на собствениците;
- *второ*, от кредити и заеми;
- *трето*, от задълженията на кредитополучателите;
- *четвърто*, от реинвестиране на печалбата;
- *пето*, от донори, целеви вноски и др.

Като правило, източниците не са безплатни, т.е. имат цена и привличането на всеки от тях предполага заплащане за възможността да се използват тези средства. Тъй като източниците са много, а цената на всеки от тях е различна, възниква естественото желание да се избира най-оптималната им комбинация. Този аспект е особено значим при необходимостта да се мобилизират допълнителни финансови ресурси в големи мащаби, което се случва

при реализирането на стратегически инвестиционни програми. Кое е по-изгодно – мащабното реинвестиране на печалбата чрез отказ от разпределяне на дивиденди, чрез допълнителна емисия на акции, на дългови ценни книжа, получаване на дългосрочни кредити, разработване на финансови схеми за сметка на продължени краткосрочни и дългосрочни кредити и други се оценява във финансови измерения и в известен смисъл представлява реализация на разпределителната функция на финансите.

Същността на *доходоразпределителната функция* на фирмените финанси се свързва с решаващата роля в създаването и функционирането на фирмата от нейните собственици. Те могат да ликвидират фирмата, да поддържат обема на капиталовложенията (т.е. на принадлежащия им капитал) на ниво без разширяване на дейността, присвоявайки чистата печалба под формата на дивиденди, а могат и обратно, да се въздържат от получаването на дивиденди с надеждата, че реинвестираната печалба ще им донесе по-голям доход в бъдеще. С други думи, собствениците следва да имат определени аргументи за текущото и бъдещото състояние на фирмата. Тези аргументи се формират в рамките на дивидентната политика, когато определена част от ресурсите се отклоняват за изплащане на дивиденди (обикновено в парична форма).

Смисълът на *осигуряващите функции* на финансите се определя: *първо*, от целевото предназначение на предприятието и *второ*, от системата на формиралите се разчетни отношения.

Целевото предназначение на предприятието се заключава в редовното генериране на печалба, благодарение на което капиталът на собствениците нараства. Това се проявява чрез акумулирането на допълнителни парични ресурси в сравнение с изходните инвестиции. С други думи, в този случай финансите на

предприятието осигуряват задоволяването на интересите на собствениците, количествено изразени във вид на печалба (косвено изразяване на дохода) и/или на дивиденди (пряко изразяване на дохода).

В чисто процедурен план много по-значим е вторият аспект – системата на разчетните отношения, тъй като в съвременната икономика всякакви отношения „фирма А – фирма Б“, „фирма – държава“, „фирма – работници“, „фирма – собственик“ и други, най-често се изразяват във формата на разчетни парични отношения. Нормалната финансово-разчетна (платежна) дисциплина, когато фирмата в срок се разплаща със своите кредитори, води до репутацията му на първокласен кредитоискател и е важен показател за успеха в неговата дейност.

Същността на *контролната функция* на финансите е в това, че именно с помощта на финансовите показатели и/или индикатори може да бъде осъществен най-действен контрол за ефективното използване на ресурсния потенциал на фирмата. Контролната функция се реализира както от фирмата, така и от неговите собственици, контрагенти и държавните органи. От страна на държавата контролът се проявява чрез проследяване за ритмичното и своевременното плащане в бюджета. От страна на собствениците тази функция се реализира чрез редовно провеждане на външен одит, а от мениджмънта на фирмата – чрез вътрешен одит.

В рамките на контролната функция отражение намира и задачата за хармонизирането на интересите на собствениците и топ-мениджърите на фирмата. Защото конфликт на интересите практически винаги съществува. Но в добре организираната и структурирана фирма, като правило, няма сериозни противоречия между целите, стоящи пред фирмата, нейните притежатели и

управленския персонал. В условията на пазарни отношения контролната функция има не толкова наказателно-негативен оттенък (да се разкрият неизпълнени финансови задължения и да се приложат съответните санкции), колкото поощрително-позитивен оттенък (своевременността на изпълнението на финансовите задължения нерядко се поощрява с всевъзможни отстъпки в цената и относително намаляване на разходите).

Фирмата като социално-икономически субект, имаща за цел генерирането на печалба, разглежда всяко свое действие основно от гледна точка на икономическата изгода. В отделни ситуации могат да влияят и други критерии, но критерият за икономическата ефективност винаги е доминиращ.

Финансите на фирмата могат да бъдат определени като съвкупност на потоци от приход и разход на парични средства, в резултат на предишни инвестиции. За да бъде оптимална съвкупността от тези потоци, във всяко фирма се формира организационна структура за управление на финансите. Тази структура е призвана не само да оптимизира ресурсния поток, но и да осигури реализацията на основните функции на финансите.

В зависимост от мащабите на фирмата и мащаба на нейната дейност организационната структура в системата за управлението на финансите може съществено да се различава. В малката фирма някаква структура може въобще да отсъства, а всички финансови въпроси да се решават от ръководителя на фирмата лично или съвместно със счетоводителя.

В крупните стопански структури винаги се обособява самостоятелна финансова служба и дори - вицепрезидент по финансите. Към него, обикновено, на подчинение са две финансови служби – *планово-аналитична и отчетно-контролна*. Първата

отговаря по въпросите за прогнозирането, планирането и организацията на финансовите потоци. Втората организира отчета, финансовия контрол и информационното осигуряване на лицата, заинтересовани от дейността на фирмата. Двете подразделения задължително следва тясно да си взаимодействат. В крайна сметка тях ги свързва общността на информационната база, в основата на която лежат данните от системата на счетоводния отчет, и общите цели на фирмата (ефективността в дейността и реализирането на печалба).

Тъй като нито една структура не може да бъде създадена веднъж и завинаги в неизменна форма, процесът на нейното формиране и оптимизация е достатъчно продължителен. Препоръчва се в тази връзка да се спазват следните основни принципи:

Принципът за икономическа ефективност. Тъй като създаването и функционирането на системата за управление на финансите на фирмата неизбежно е свързано с разходи, тази система следва да бъде икономически целесъобразна, т.е. преките разходи следва да са оправдани от преките или косвените доходи. Но понеже не винаги могат да се дадат еднозначни количествени оценки, аргументиращи тази целесъобразност, оптимизацията на структурата се осъществява въз основа на експертни оценки в динамика, т.е. тя се формира постепенно и винаги субективно.

Принципът за финансов контрол. Системите за контрол могат да бъдат построени по различен начин, обаче, практиката показва, че най-ефективен и действен е финансовият контрол. Един от най-важните начини за контрол от страна на собствениците на компанията и управленския персонал е одиторската проверка. Одиторската дейност е предприемаческа дейност на одитори (одиторски фирми) за осъществяване на независима

извънведомствена проверка на счетоводната (финансовата) отчетност, на платежно-разчетната документация, на данъчните декларации и други финансови задължения и изисквания на икономическите субекти, а също така и оказване на одиторски услуги (счетоводна отчетност, оценка, данъчно планиране, управление на корпоративните финанси и др.). Вътрешният финансов контрол се осъществява от системата за вътрешен одит.

Принципът за финансово стимулиране (поощрение/наказание). Този принцип тясно кореспондира с предишния. Реализира се чрез установяване на мерки за поощрения и наказания (от финансов характер). Най-ефективно този принцип се реализира чрез така наричаните центрове за отговорност, когато ръководството на съответния център притежава съответни ресурси и неформални права за използване.

Принципът за материална отговорност. Във всяка фирмата следва да се формира система от мерки за поощрения и критерии за оценка дейността на структурните единици и отделните работници. Съставен елемент на тази система е идеята за материалната отговорност. Нейната същност е в това, че отделните лица, имащи отношение към управлението на материалните ценности, следва да отговарят финансово за неоправдани резултати от своята дейност. Формите за организация на материалната отговорност могат да бъдат различни, но основанията за нея следва да бъдат две – индивидуално и колективно. Индивидуалната материална отговорност означава, че конкретното материално отговорно лице (отговорник на склад, ръководител на подразделение, продавач, касиер) сключва договор с ръководството на фирмата, съгласно който всеки недостиг на стоково-материални ценности, т.е. тяхната липса, не съпроводена с оправдателни документи, следва да бъде

възмездена от това лице. В някои случаи се установяват нормативи, в пределите на които може да има място за отклонение на отчетните оценки от фактическите (допустима фира). В този случай материално отговорното лице следва да възмезди само свръхнормативните загуби. При колективна материална отговорност за възможен недостиг отговаря не конкретно лице, а колектива. Например, група продавачи, сменящи се в магазина, когато работната смяна е по-малка от общата продължителност на работата на магазина. Тази форма на отговорност помага да се избягват неоправданите персонални инвентаризации.

В момента на основаването на фирмата, а също така и в първите години на нейното съществуване приоритетно значение имат инвестиционните аспекти в управлението на финансите. По-нататък относително по-голямо значение придобиват въпросите за оптимизация на финансирането на неговата текуща дейност, в частност, анализът и прогнозирането на паричните потоци, ефективното управление на финансовата структура на фирмата и др. С други думи, след стабилизиране на фирмата приоритет се дава на достигането на основните цели (най-често на печалбата).

От позициите на практическото управление на финансите ключово се явява умението обосноваване да си отговори на някои основни въпроса:

Удовлетворени ли са стратегическите инвеститори от дейността на фирмата, от направлението и динамиката на нейното развитие, от положението в конкурентната среда?

Какви следва да бъдат величината и оптималният състав на активите на фирмата, позволяващи да се постигнат поставените цели и задачи?

Къде да се търсят източници за финансиране и какъв да бъде оптималният им състав?

Как да се организира текущото и перспективното управление на финансовата дейност, за да осигурят:

- платежоспособността на фирмата;
- финансовата ѝ устойчивост в перспектива;
- икономически ефективна и средно рентабилна дейност;
- ритмичност на разчетно-платежните операции.

Тези въпроси се решават от финансовия мениджмънт като система от действия за оптимизиране на финансовия модел на фирмата. Като под оптимизация следва да се разбира такова водене на стопанските операции и, в частност на финансовите, при което имущественото и финансовото положение на фирмата, а също и на постигнатите резултати, в най-голяма степен задоволяват нейните собственици от позициите както на текущия момент, така и от оформящите се перспективи.

Финансовата политика на фирмата съществено зависи от преследваните цели – или *увеличаване капитала* на бизнеса, или *максимизиране на печалбата* в краткосрочен аспект. *В първия случай* се залага на дългосрочна перспектива, при което не са изключени и временни спадове, когато не са изключени и текущи загуби, но от позициите на перспективите се очаква динамика в ключовите индикатори. *Във втория случай* се поставя акцент върху мобилността на капитала. С други думи, даден бизнес функционира дотогава, докато той генерира достатъчно висока печалба и рентабилност. В момента, в който се прояви тенденция за намаляване на посочените индикатори, бизнесът може да бъде закрит, а капиталът да се пренасочи в друга сфера на дейност. В крайна сметка, всеки проект, стартиращ с намерение да получи

относително висока печалба и след определено време трансформиращ се в дългосрочен бизнес, под въздействието на пазарната конюнктура може да бъде принуден да промени своите целеви приоритети.

Логиката и принципите на построяването и функционирането на финансовия мениджмънт се разработват, преди всичко, в крупните публични комерсиални организации, тъй като именно за този тип стопански субекти е свойствен най-разнообразен спектър от делови бизнес-отношения и стопански операции.

Както е известно от теорията за системите, всяка система за управление се състои от два ключови елемента – *субект на управление и обект на управление*.

Субектът въздейства върху обекта с помощта на така наричаните общи функции на управление (например, анализ, планиране, организация, отчет, контрол, регулиране), ръководейки се при това от система от цели, стоящи пред стопанския субект. Приложена към управлението на финансите на фирмата субектът на управлението или управляващата подсистема може да бъде представена като съвкупност от пет базови елемента:

- *първо*, организационна структура за управление на финансите;
- *второ*, финансови кадри;
- *трето*, финансов инструментариум;
- *четвърто*, финансова информация;
- *пето*, технически средства за управление на финансите.

Организационната структура на системата за управление на фирмените финанси, а също и нейният кадрови състав могат да бъдат изградени по различен начин, в зависимост от размера на фирмата и нейната дейност. За крупните фирми най-характерно е обособяването на специална служба, ръководена от вицепрезидент

за финансите (финансов директор) и, като правило, включващ счетоводен и финансов отдел.

Системата за управление на фирмените финанси представлява съвкупност от три взаимно свързани компонента – *отношения, ресурси, източници (задължения)*. Именно тези компоненти следва да управляват мениджърите.

Финансовите отношения включват отношенията между различните субекти (физически и юридически лица), които предизвикват изменения в състава на активите и/или задълженията на тези субекти. В основата на финансовите отношения лежат договорите. Тези отношения следва да имат документално потвърждение (договори, актове, ведомости и др.) и, като правило, се съпровождат от промени в имущественото и/или финансовото положение на контрагентите. Финансовите отношения са многообразни. Към тях се отнасят отношенията с бюджета, с контрагентите, с доставчиците, с потребителите, с финансовите пазари и институции, със собствениците, с работниците и др. Управлението на финансовите отношения се основава, като правило, на принципа на икономическата ефективност.

Финансовите ресурси са представени в актива на баланса, имат разнообразен характер и могат да бъдат класифицирани по различни признаци. В частност, като дългосрочни материални активи, нематериални и финансови активи, производствени запаси, дебиторски задължения и парични средства и техни еквиваленти. Тук става дума не за материално-вещественото им представяне, а за целесъобразността от влагането на парични средства в едни или други активи и тяхното съотношение. Задача на финансовия мениджмънт е да обосновава и поддържа оптимален състав на активите, т.е. на ресурсния потенциал на фирмата, и по възможност

да не допуска неоправдано „умъртвяване“ на парични средства в едни или други активи.

Една от най-важните задачи на финансовия мениджмънт е управлението на източниците на финансови ресурси. Те са представени в пасивната страна на баланса. Основният проблем в управлението им е в това, че, като правило, няма безплатни източници и за тях следва да се плаща. Доколкото всеки източник има своята цена, възниква задачата за оптимизиране на структурата на източниците за финансиране в дългосрочен и средносрочен аспект.

Функционирането на всяка система за управление на финансите се осъществява в рамките на действащото правно и нормативно осигуряване (закони, укази, постановления, заповеди и разпореждания, лицензи, уставни документи, норми, инструкции, методически указания и др.)

Формирането и структурирането на системата за управление на финансите се извършва в съответствие с целевите приоритети, стоящи пред фирмата, т.е. създадената система следва в максимално възможна степен да способства за постигане на определените цели както от общофирмен, така и от теснофункционален характер. В теорията и практиката няма еднозначно определен критерий за успешна работа на фирмата. В зависимост от обстоятелствата може да бъде обосновавана целесъобразността и предпочитанията към един или друг критерий, качествен или количествен показател. В най-общ случай, може да се говори за два базови, в известен смисъл конкуриращи се подхода, ориентирани съответно: *първи*, към ръста на капитализацията (инвестициите) и *втори*, към устойчиво генериране на печалби.

В съответствие с първия подход съдържание и основна цел на системата за управление на финансите на фирмата се заключава в максимизиране на богатството на нейния притежател с помощта на рационална финансова политика. В количествен аспект преследването на тази цел се проявява чрез увеличаването пазарната цена на акциите на компанията.

Вторият подход, обясняван в рамките на теорията за максимизиране на печалбата, се критикува от специалистите по много аспекти, тъй като критерият, основан на показателя печалба е нееднозначен в трактовката и оценката (показателите за печалба са много), тъй като печалбата е несъпоставима в пространствено-времеви разрез. При нейното пресмятане, като правило, е трудно да се оцени качеството на очакваните доходи, неопределеността и риска, свързани с тяхното получаване, и др.

Безусловно, тези два подхода са тясно взаимосвързани. От това следва изводът, че който и критерий или система от показатели да бъде избран в качеството на ориентир за дейността на фирмата, то показателят печалба (дългосрочна или краткосрочна) задължително следва да бъде приет под внимание. Все пак, следва да се отчита, че приоритетната цел, предвиждаща максимизирането на пазарната стойност на фирмата, а следователно, и богатството на нейните притежатели, е много по-разпространена. Затова тя намира практически място във всички класически ръководства по управление на финансите. В пазарната икономика, както показва световният опит, особена роля играят акционерните дружества, чийто относителен дял в общия брой на предприятията с различни форми на собственост може и да не е голям, но делът им за формирането на brutния вътрешен продукт е достатъчно висок. Като специфична и приоритетна форма за управление на бизнеса за

акционерните дружества е характерен най-широк спектър от функции и методи за управление на финансите, поради което на тях се отделя особено внимание.

Техниката и методите за управление на финансите, прилагани от конкретен стопански субект, зависят от много фактори, в това число и от неговите мащаби. При анализирането на повечето от методите вниманието е акцентирано върху по-големите стопански субекти, при които управлението се сблъсква с повече и по-сложни проблеми, с присъщата им финансова основа. Такива като операциите с финансовите активи, необходимостта от избор на политика в сферата на дивидента, управлението на крупните инвестиционни проекти, оптимизацията на структурата на източниците на средства.

Литература:

1. Гъргаров З., 2009. Икономика и пазар, “София 2000”
2. Гъргаров З., 2007. Международният бизнес (на прага на новото столетие), София
3. Маринова Н., Гъргаров З., 2010. Международен маркетинг, Благоевград, “Санин- Н и Н” ООД
4. Прайд Феръл, 1996. Маркетинг: концепции и стратегии, Форком.
5. Barnes, J.G., 2000. Secrets of Customer Relationship Management, McGraw-Hill, New York.
6. Dibb, S., LSimkin, W.M.Pride, O.C. Ferrell, 1994. Marketing - Concepts and Strategies, Houghton Mifflin Company, Boston

